

Snabbguide

Startsida - Liber Onlinebok

Bläddra framåt och bakåt med hjälp av de gula pilarna eller piltangenterna på ditt tangentbord
Du kan **gå direkt** till önskad sida genom att skriva in sidnumret i det vita fältet.

Lyssna Här kan du få texten uppläst (inläst ljud, inte talsyntes)

Hjälp och tips hittar du på Libers support sida (öppnas i nytt webbfönster).

Innehållsförteckning

Här navigerar du direkt till önskat kapitel eller avsnitt.

Sök efter ord, fraser, tillägg och anteckningar i texten.

8 - 9

Lyssna

FRÅN SAMLARE TILL STADSBO

JÄGARSTENÅLDER

BONDESTENÅLDER

BRONS-ÅLDER

JÄRN-ÅLDER

20 000 f. Kr.

15 000 f. Kr.

10 000 f. Kr.

5000 f. Kr.

0

4000 f. Kr.

9

Lämna, avsluta.

Snabbnavigera genom att skrolla igenom sidorna och välja önskad sida.

Enkelsida eller uppslag
Här kan du välja att visa en eller två sidor per vy.

Markera

Här kan du markera text i olika färger. Genom att ta tag i de små pilarna i nedre högra hörnet kan du dra ut markeringen över de meningar och stycken du vill.

Anteckna

Här kan du skriva in en anteckning. Du kan även skriva in en länk till eget material eller webbplatser, t ex <http://www.liber.se>. Lärare kan dela ut anteckningar till en eller flera grupper.

Skriv

Här kan du skriva in text, till exempel ett svar i en övning.

Rita

Här kan du välja ett ritverktyg för att exempelvis ringa in en bild.

Klicka på sidan för att få fram valen: **Markera, Anteckna, Skriv och Rita.**

Människans äldsta historia

Vår äldsta historia börjar i Afrika. Forskarna är överens om att vi människors härstamning från förmänniskor som fanns i östra Afrika. Genom att de delvidder som hade goda egenskaper överlevde och fick barn utvecklades förmänniskorna genom årmiljonerna. För 2,5 miljoner år sedan fanns Homo habilis, som kunde tillverka enkla redskap. För 150 000 år sedan fanns den moderna människan, Homo sapiens sapiens (människan som vet att hon vet). Hon tillverkade fina föremål, vapen, redskap och till och med flöjter.

Den första perioden i människans historia kallas stenåldern. Det beror på att de flesta redskap som man hittar från den tiden är gjorda av sten. Människorna använde annat också, som trä, näver, ben och horn, senor och hudar från djur. Men dessa material är inte lika hållbara, så det mesta har förstörts under årens lopp.

Vi delar in stenåldern i två delar. Den första perioden som också är den längsta kallas istiden. Den andra kallas bondestenåldern.

Egentligen var inte jakt det viktigaste för jägarstenålderns människor. Den största delen av våra förfäders mat bestod av sådant de kunde plocka i naturen: växter, frön, lökar, frukter, rötter, fågelägg, insekter och skaldjur. Men de fångade även mycket fisk och andra smådjur. Människorna under jägarstenåldern var alltså inte bara jägare utan först och främst samlare och fiskare.

MÄN OCH KVINNOR UNDER JÄGARSTENÅLDERN

Innan det blev ont om mat på en plats flyttade människorna. Sedan kunde de återkomma till samma boplatser året efter. På det sättet förstördes inte miljön.

Familjerna vandrade över stora områden. Därför kunde de inte ha mer än ett litet barn som måste bäras. Så de äldre barnen måste kunna gå själva. Mammans ammade barnet länge, kanske upp till fem år. Det gjorde hon för att ge barnet mat förstärkt, men samtidigt blev hon inte så lätt gravid igen.

Forskarna tror att kvinnor och män ofta hade olika arbetsuppgifter. Eftersom kvinnorna födde barn gick de nog inte så långt bort från boplatser. Kvinnorna hade kunskapen om vilka växter som var ätbara och vad som kunde användas till verktyg, ägg- och skal-

Detta är ett av de bäst bevarade skeletten från Jägarstenåldern i Sverige. Det hittades i Bläckskog, i Skåne 1939. I hela 32 år kallades fyndet för Bläckskogsmannen, då alla trog för givet att skelettet var en man för att det låg jaktredskap i groven. Men en dag upptäckte en skalleforskare att bäckenbenet bar spår av tio barnföds-lar. Detta och andra fynd har lärt oss att även kvinnor jagade och fiskade på stenåldern.

10 FORNTIDEN - FRÅN SAMLARE TILL STADSRÖ 11

Verktagsmeny

Här kan du välja att visa innehållet på olika sätt, exempelvis om du använder projektor eller interaktiv skrivtavla. Menyn går att flytta genom att ta tag i de två strecken högst upp.

Funktionerna är:

- **Zooma in.**
- **Zooma ut.**
- **Zooma specifik yta.**
- **Gå till Helskärm och Avsluta helskärm**
- **Rotera höger.**
- **Rotera vänster.**
- **Greppa** för att flytta på sidan.

Kontakta Liber Kundservice

Vid frågor eller funderingar kring din digitala tjänst, kontakta Liber Kundservice via kundservice.liber@liber.se eller ring 08-690 90 00.

Våra öppettider är vardagar klockan 08.00-16.00.

För eventuella avvikelser i våra öppettider se www.liber.se.

För produktinformation och beställning

Gå till www.liber.se